Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 9. novembra 2016 *

„Predhodno odločanje — Direktiva 2008/48/ES — Varstvo potrošnikov — Potrošniški kredit — Člen 1, člen 3(m), člen 10(1) in (2), člen 22(1) in člen 23 — Razlaga izrazov ‚na papirju' in ‚drug trajen nosilec podatkov' — Pogodba, ki se sklicuje na drug dokument — Zahteva po ‚pisni obliki' v smislu nacionalnega prava — Navedba zahtevanih informacij s sklicevanjem na objektivne parametre — Elementi, ki jih je treba navesti v kreditni pogodbi z določenim trajanjem — Posledice nenavedbe obveznih informacij — Sorazmernost"

V zadevi C-42/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Okresný súd Dunajská Streda (okrožno sodišče v Dunajski Stredi, Slovaška) z odločbo z dne 19. decembra 2014, ki je prispela na Sodišče 2. februarja 2015, v postopku

Home Credit Slovakia, a.s.

proti

Klári Bíróovi,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi L. Bay Larsen, predsednik senata, M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (poročevalec) in D. Šváby, sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. februarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za slovaško vlado B. Ricziová, agentka,

— za nemško vlado T. Henze in J. Kemper, agenta,

— za Evropsko komisijo G. Goddin in A. Tokár, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 9. junija 2016

izreka naslednjo

* Jezik postopka: slovaščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1, člena 3(m), člena 10(1) in (2), člena 22(1) in člena 23 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66, ter popravki v UL 2009, L 207, str. 14; UL 2010, L 199, str. 40, in UL 2011, L 234, str. 46).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Home Credit Slovakia a.s. in Kláro Bíróovo v zvezi z zahtevo za plačilo zneskov, ki jih slednja še dolguje na podlagi kredita, ki ji ga je ta družba odobrila in ki ga ni odplačala.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 7, 9, 10, 19, 30, 31 in 47 Direktive 2008/48 je navedeno:

„(7) Da bi olajšali nastanek dobro delujočega notranjega trga potrošniških kreditov, je treba zagotoviti usklajen okvir Skupnosti v številnih osrednjih območjih. […]

[…]

(9) Polna uskladitev je potrebna zato, da se vsem potrošnikom v Skupnosti zagotovi visoka in primerljiva raven varovanja njihovih interesov in se vzpostavi pravi notranji trg. Državam članicam se torej ne bi smelo dovoliti, da obdržijo ali uvedejo druge nacionalne določbe kot tiste, določene s to direktivo. Vendar naj bi se ta omejitev uporabljala samo za določbe, usklajene v tej direktivi. V primerih, ko ne obstajajo takšne usklajene določbe, bi se morale države članice same odločiti, ali bodo obdržale ali sprejele nacionalno zakonodajo. […]

(10) Opredelitve iz te direktive določajo obseg uskladitve. Obveznost držav članic za izvajanje določb te direktive bi se torej morala omejiti na področje njene uporabe, kakor je določeno v teh opredelitvah. […]

[…]

(19) Da bi se potrošniki lahko odločali ob polnem poznavanju dejstev, bi morali še pred sklenitvijo kreditne pogodbe dobiti ustrezne podatke, ki jih lahko potrošnik odnese s seboj in preuči, o pogojih in stroških kredita ter svojih obveznostih. […]

[…]

(30) Ta direktiva ne ureja vprašanj pogodbenega prava v zvezi z veljavnostjo kreditnih pogodb. Zato lahko države članice na tem področju obdržijo ali sprejmejo nacionalne predpise v skladu s pravom Skupnosti. Države članice lahko urejajo pravni režim ponudbe za sklenitev kreditne pogodbe, zlasti kdaj naj se poda in obdobje, v katerem je ta za dajalca kredita zavezujoča. Če je takšna ponudba dana istočasno kot predpogodbene informacije, predvidene s to direktivo, bi morala biti, tako kot kakršne koli dodatne informacije, ki bi jih dajalec kredita želel posredovati potrošniku, predložena v ločenem dokumentu, ki se lahko priloži standardnim informacijam o evropskem potrošniškem kreditu.

(31) Da bi potrošniku omogočili poznavanje svojih pravic in obveznosti iz kreditne pogodbe, bi morala ta na jasen in jedrnat način vsebovati vse potrebne informacije.

[…]

(47) Države članice bi morale predpisati pravila za kazni za kršitve nacionalnih določb, sprejetih v skladu s to direktivo, in zagotoviti njihovo izvajanje. Čeprav izbira kazni ostaja v pristojnosti držav članic, bi morale biti predpisane kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

4 Člen 1 te direktive, naslovljen „Vsebina“, določa:

„Namen te direktive je uskladiti nekatere vidike zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s pogodbami, ki zajemajo potrošniške kredite.“

5 Člen 3 navedene direktive, naslovljen „Opredelitev pojmov“, v točki (m) določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve:

[…]

(m) ‚trajni nosilec podatkov‘ pomeni vsak instrument, ki omogoči potrošniku, da informacije, namenjene njemu osebno, shrani na tak način, da mu je dostopen za prihodnje potrebe toliko časa, kolikor zadostuje za namene informiranja, in ki dovoljuje nespremenjeno reprodukcijo shranjenih informacij;

6 Člen 10 te direktive, naslovljen „Informacije, ki se morajo vključiti v kreditne pogodbe“, določa:

„1. Kreditne pogodbe se pripravijo na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov.

Vse pogodbene stranke prejmejo izvod kreditne pogodbe. Ta člen ne posega v nobena nacionalna pravila o veljavnosti sklenitve kreditnih pogodb, če so ta skladna s pravom Skupnosti.

2. Kreditna pogodba jasno in jedrnato navaja:

(a) vrsto kredita;

(b) identiteto in geografske naslove pogodbenih strank ter po potrebi identiteto in geografski naslov zadevnega kreditnega posrednika;

(c) trajanje kreditne pogodbe;

(d) skupni znesek kredita in pogoje, ki urejajo črpanje kredita;

(e) v primeru kredita v obliki odloga plačila za določeno blago ali storitev ali v primeru povezanih kreditnih pogodb izdelek ali storitev ter njuno vrednost;

(f) posojilno obrestno mero, pogoje, ki urejajo uporabo te mere, in, če je na voljo, indeks ali referenčno obrestno mero, ki se uporablja za začetno posojilno obrestno mero, ter obdobja, pogoje in postopke za spreminjanje posojilne obrestne mere ter, če se v različnih okoliščinah uporabljajo različne posojilne obrestne mere, zgoraj navedene informacije o vseh uporabljenih obrestnih merah;

(g) efektivno obrestno mero in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik, izračunan ob sklenitvi kreditne pogodbe; navedejo se vse predpostavke, uporabljene za izračun navedenih obresti;

(h) znesek, število in pogostost plačil potrošnika in po potrebi vrstni red, po katerem bodo za namene povračila plačila dodeljena za različne dolgovane zneske, zaračunane po različnih posojilnih obrestnih merah;

(i) če gre za odplačilo glavnice kreditne pogodbe z določenim trajanjem, pravico potrošnika, da pridobi, na zahtevo in brezplačno, kadar koli med celotnim trajanjem kreditne pogodbe finančni izkaz v obliki preglednice odplačil.

Preglednica odplačil prikaže dolgovane zneske ter obdobja in pogoje v zvezi s plačilom takšnih zneskov; preglednica vsebuje razčlenitev vsakega odplačila, da se prikažejo odplačilo glavnice, obresti, izračunane na podlagi posojilne obrestne mere, in, kadar je primerno, kakršne koli dodatne stroške; če obrestna mera ni fiksna ali če se dodatni stroški lahko spremenijo v skladu s kreditno pogodbo, preglednica odplačil vsebuje jasno in jedrnato navedbo o tem, da so podatki v preglednici veljavni le do naslednje spremembe posojilne obrestne mere ali dodatnih stroškov v skladu s kreditno pogodbo;

(j) če se stroški in obresti plačujejo brez odplačila glavnice, finančni izkaz, ki prikazuje obdobja in pogoje za plačilo obresti ter kakršnih koli pripadajočih periodičnih in neperiodičnih stroškov;

(k) po potrebi stroške vzdrževanja enega ali več računov za vodenje plačilnih transakcij in črpanj, razen če je odprtje računa neobvezno, skupaj s stroški uporabe plačilnih sredstev tako za plačilne transakcije kot za črpanja, ter vse druge stroške, ki izhajajo iz kreditne pogodbe, in pogoje, pod katerimi se lahko ti stroški spremenijo;

(l) obrestno mero v primeru zapadlih plačil, ki velja ob sklenitvi kreditne pogodbe, ter pravila za njeno prilagoditev in, kjer je to potrebno, vse stroške v primeru zamude pri odplačevanju;

(m) opozorilo o posledicah neizvedenih plačil;

(n) po potrebi izjavo, da bo treba plačati notarsko pristojbino;

(o) zahtevana poroštva in zavarovanja, v kolikor obstajajo;

(p) obstoj ali odsotnost pravice do odstopa, obdobje trajanja te pravice in druge pogoje za uveljavljanje te pravice, vključno z informacijami o obveznosti potrošnika do plačila črpane glavnice in obresti v skladu s členom 14(3)(b) in zneskom dnevnih obresti;

(q) informacije o pravicah, ki izhajajo iz člena 15, ter pogoje za uveljavljanje teh pravic;

(r) pravico do predčasnega odplačila, postopek predčasnega odplačila in, kadar je primerno, informacije o pravici dajalca kredita do nadomestila in o tem, kako se bo to nadomestilo določilo;

(s) postopek, ki se uporablja pri uveljavljanju pravice do prekinitve kreditne pogodbe;

(t) podatke o tem, ali za potrošnika obstajajo izvensodni postopki pritožbe in druga pravna sredstva, če ta obstajajo, pa tudi pogoje za njihovo uporabo;

(u) po potrebi tudi druga pogodbena določila in pogoje;

(v) po potrebi ime in naslov pristojnega nadzornega organa.

3. Kadar se uporablja odstavek 2(i), dajalec kredita da na razpolago potrošniku brezplačno in kadar koli med celotnim trajanjem kreditne pogodbe finančni izkaz v obliki preglednice [odplačil].

4. V primeru kreditne pogodbe, na podlagi katere plačila, ki jih opravi potrošnik, ne sprožijo takojšnjega ustreznega odplačila skupnega zneska kredita, temveč se uporabijo za oblikovanje glavnice med obdobji in pod pogoji, določenimi v kreditni pogodbi ali v pomožni pogodbi, informacije, ki se zahtevajo v skladu z odstavkom 2, vsebujejo jasno in jedrnato izjavo, da take kreditne pogodbe ne zagotavljajo jamstva tretje osebe za odplačilo celotnega zneska črpanega kredita po kreditni pogodbi, razen v primeru, da je bilo tako jamstvo predloženo.

[…]“

7 Člen 14 Direktive 2008/48, naslovljen „Pravica do odstopa“, v odstavku 1 določa:

„Potrošnik lahko v roku štirinajstih koledarskih dni odstopi od kreditne pogodbe brez navedbe razloga.

Ta rok za odstop se začne:

(a) bodisi na dan sklenitve kreditne pogodbe

(b) bodisi na dan, ko potrošnik prejme pogodbena določila in pogoje ter informacije v skladu s členom 10, če ta dan nastopi pozneje kot datum, naveden v točki (a) tega pododstavka.“

8 Člen 22 te direktive, naslovljen „Usklajevanje in obveznost izvajanja te direktive“, določa:

„1. Če ta direktiva vsebuje usklajene določbe, države članice ne smejo ohraniti ali uvesti v svoje nacionalno pravo drugih določb, razen tistih, določenih v tej direktivi.

[…]

3. Države članice nadalje zagotovijo, da se določbam, ki jih sprejmejo pri izvajanju te direktive, ni mogoče izogniti z načinom oblikovanja pogodb, zlasti z vnašanjem črpanj ali kreditnih pogodb, ki spadajo v področje uporabe te direktive, v kreditne pogodbe, katerih značilnosti ali namen bi lahko omogočili, da se izognejo njeni uporabi.

[…]“

9 Člen 23 navedene direktive, naslovljen „Kazni“, določa:

„Države članice sprejmejo pravila glede kazni, ki veljajo v primeru kršitve nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in vse potrebne ukrepe za zagotovitev izvrševanja teh kazni. Predpisane kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

10 Priloga II k Direktivi 2008/48, ki se nanaša na „Standardne informacije o evropskem potrošniškem kreditu“, v točki 2 z naslovom „Opis glavnih značilnosti kreditnega proizvoda“ vsebuje rubriko „Obroki in po potrebi vrstni red dodelitve obrokov“. K tej rubriki spada ta opis:

„Plačati boste morali sledeče:

[znesek, število in pogostost plačil, ki jih mora opraviti potrošnik]

Način plačila obresti in/ali stroškov: […]“

Slovaško pravo

11 Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zakon št. 129/2010 o potrošniškem kreditu ter drugih kreditih in posojilih, odobrenih potrošnikom, in o spremembi nekaterih zakonov) v različici, ki se uporabi za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakon št. 129/2010), je namenjen prenosu Direktive 2008/48 v slovaško pravo.

12 Člen 9 tega zakona določa:

„1. Pogodba o potrošniškem kreditu mora biti pisna. Vsaka pogodbena stranka mora prejeti najmanj en izvod pogodbe v papirni obliki ali na drugem trajnem nosilcu, dostopnem potrošniku.

2. Pogodba o potrošniškem kreditu mora poleg splošnih podatkov, določenih v civilnem zakoniku […], vsebovati te podatke:

[…]

(k) znesek, število in pogostost plačil potrošnika, obresti in dodatne stroške ter po potrebi vrstni red, po katerem bodo za namene povračila plačila dodeljena za različne dolgovane zneske, zaračunane po različnih posojilnih obrestnih merah;

(l) če gre za odplačilo glavnice pogodbe o potrošniškem kreditu z določenim trajanjem, pravico potrošnika, da na zahtevo in brezplačno kadar koli med celotnim trajanjem kreditne pogodbe pridobi finančni izkaz v obliki preglednice odplačil v skladu z odstavkom 5.

[…]“

13 Člen 11(1) navedenega zakona določa:

„Za potrošniški kredit se šteje, da je odobren brez obresti in stroškov, če:

(a) pogodba o potrošniškem kreditu ni pisna v smislu člena 9(1) in ne vsebuje podatkov iz člena 9(2), od (a) do (k), (r) in (y), in člena 10(1),

(b) je v pogodbi o potrošniškem kreditu navedena nepravilna letna efektivna obrestna mera v škodo potrošnika.“

14 Člen 40 Občiansky zákonník (civilni zakonik) določa:

„1. Pravni akt ni veljaven, če ni sklenjen v obliki, ki jo predpisuje zakon ali jo stranki določita soglasno.

[…]

3. Pravni akt v pisni obliki je veljaven, če ga je podpisal njegov avtor. Če je akt oblikovalo več oseb, ni nujno, da so njihovi podpisi na istem dokumentu, razen če zakon določa drugače. V primerih, v katerih je to običajno, je podpis mogoče nadomestiti z mehanično reprodukcijo.

4. Zahteva po pisni obliki je izpolnjena, če se pravni akt sklene prek telegrafa, teleksa ali z elektronskimi sredstvi, ki omogočajo prikaz vsebine in identifikacijo njegovega avtorja. Zahteva po pisni obliki je vedno izpolnjena, kadar pravni akt, sklenjen po elektronski poti, vsebuje overjen elektronski podpis.

[…]“

15 Člen 64(2) civilnega zakonika določa:

„Za sklenitev pogodbe v pisni obliki zadostujeta obstoj ponudbe in njen pisni sprejem. […]“

16 Člen 273 Obchodný zákonník (trgovinski zakonik) določa:

„1. Del vsebine pogodbe je mogoče določiti tudi s sklicevanjem na splošne pogoje pogodbe, ki so jih sestavile poklicne ali interesne organizacije, ali s sklicevanjem na druge tržne pogoje, s katerimi so seznanjene stranke pogodbe, ki naj bi se sklenila, ali ki so priloženi ponudbi.

[…]

3. Za sklenitev pogodbe je mogoče uporabiti pogodbene obrazce, ki se uporabljajo v trgovinskih praksah.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

17 Družba Home Credit Slovakia kot dajalec kredita in K. Bíróová kot kreditojemalka sta 29. junija 2011 sklenili kreditno pogodbo, ki je bila pripravljena na podlagi tipskega obrazca s polji, ki so bila izpolnjena na dan odobritve posojila.

18 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da so ta polja vsebovala informacije, ki se nanašajo zlasti na osebne podatke kreditojemalke in na njeno zaposlitev, vključno z njenim dohodkom. Poleg tega so bili navedeni podrobni podatki v zvezi s samim kreditom in dajanjem sredstev na razpolago, zlasti skupni znesek kredita, skupni znesek, ki ga dolguje potrošnik, znesek mesečnih obrokov, število obrokov, roki za plačilo zapadlih zneskov za vračilo kredita, posojilna obrestna mera in obdobje za vračilo celotnega kredita, ki je znašalo 36 mesecev od datuma njegove odobritve. Ocenjena efektivna obrestna mera je bila med 35 % in 37,5 %, njen natančen znesek pa bi moral biti določen po odobritvi kredita.

19 Skupni znesek zadevnega kredita je znašal 700 EUR, skupni znesek, ki ga dolguje kreditojemalka, pa je v pogodbi določen na 1 087,56 EUR.

20 Poleg tega je bilo v tej pogodbi določeno, da je dokument z naslovom „Pogoji kreditnih pogodb družbe Home Credit Slovakia, a.s. – Gotovinski kredit“ (v nadaljevanju: splošni pogoji) sestavni del navedene pogodbe.

21 Kreditno pogodbo s to vsebino sta podpisali družba Home Credit Slovakia in K. Bíróová. Poleg tega je v skladu s to pogodbo zadnja s podpisom potrdila, da je prejela splošne pogoje in se z njimi seznanila, da so določila v teh splošnih pogojih jasna in dovolj natančna ter da soglaša z zavezujočo naravo navedenih splošnih pogojev.

22 Stranki kreditne pogodbe nista podpisali splošnih pogojev.

23 V skladu s temi splošnimi pogoji lahko kreditojemalec od dajalca kredita kadar koli med celotnim trajanjem pogodbe zahteva brezplačno predložitev finančnega izkaza v obliki preglednice odplačil, v kateri so navedeni obroki, ki jih je treba plačati, ter obdobje in pogoji njihovega vračila, vključno z razčlenitvijo posameznega obroka z navedbo odplačila glavnice, obresti in – če je ustrezno – dodatnih stroškov.

24 Vendar v navedenih splošnih pogojih ni bilo natančno navedeno, kolikšen del mesečnega plačila, ki ga opravi kreditojemalec iz naslova vračanja kredita, bo namenjen plačilu obresti in stroškov in kolikšen del odplačevanju glavnice.

25 K. Bíróová je po plačilu dveh obrokov odobreni kredit prenehala odplačevati. Zato je družba Home Credit Slovakia zahtevala takojšnje poplačilo celotnega kredita in od K. Bíróove zahtevala, naj plača glavnico, zamudne obresti in kazni zaradi zamude, določene v kreditni pogodbi.

26 Ker družbi Home Credit Slovakia zahtevani znesek ni bil izplačan, je pri predložitvenem sodišču vložila tožbo zaradi izterjave svoje terjatve. Glede tega je predložitveno sodišče podvomilo o veljavnosti kreditne pogodbe, ker stranki njenih splošnih pogojev nista podpisali, zato meni, da je rešitev spora odvisna od razlage Direktive 2008/48.

27 V teh okoliščinah je Okresný súd Dunajská Streda (okrožno sodišče v Dunajski Stredi, Slovaška) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba pojma ‚na papirju' in ‚drugi trajni nosilec podatkov' iz člena 10(1) v povezavi s členom 3(m) Direktive 2008/48 razlagati tako, da zajemata ne le besedilo (fizično, ‚hard copy') dokumenta, ki sta ga podpisali pogodbeni stranki in ki naj bi vseboval podatke (informacije), zahtevane v členu 10(2), točke od (a) do (v), navedene direktive, temveč tudi kateri koli drug dokument, na katerega napotuje navedeno besedilo in je na podlagi nacionalnega prava sestavni del pogodbenega dogovora (na primer dokument, ki vsebuje ‚splošne pogoje pogodbe', ‚kreditne pogoje', ‚seznam stroškov', ‚načrt za obročno odplačevanje', ki ga je pripravil kreditodajalec), čeprav tak dokument kot tak ne izpolnjuje zahteve po ‚pisni obliki' v skladu z nacionalnim pravom (na primer, ker ga nista podpisali pogodbeni stranki)?

2. Glede na odgovor na prvo vprašanje:

Ali je treba člen 10(1) in (2) Direktive 2008/48 v povezavi z njenim členom 1, v skladu s katerim je cilj navedene direktive popolna uskladitev na zadevnem področju, razlagati tako, da nasprotuje zakonodaji ali nacionalni praksi, ki določata, da so vsi podatki pogodbe, določeni v členu 10(2), od (a) do (v), zajeti v enem samem dokumentu, ki izpolnjuje zahtevo po ‚pisni obliki' v skladu s pravom zadevne države članice (to je načeloma v dokumentu, ki ga podpišeta pogodbeni stranki), in ne priznavata polnih pravnih učinkov pogodbe o potrošniškem kreditu samo zato, ker del navedenih podatkov ni zajet v takem podpisanem dokumentu, čeprav so ti podatki (ali njihov del) vsebovani v ločenem dokumentu (na primer dokumentu, ki vsebuje ‚splošne pogoje pogodbe', ‚kreditne pogoje', ‚seznam stroškov', ‚načrt za obročno odplačevanje', ki ga pripravi kreditodajalec), pri čemer (i) na tak dokument napotuje sama pisna pogodba, (ii) so izpolnjeni pogoji, določeni z nacionalnim pravom, za vključitev takega dokumenta kot dela pogodbe, in (iii) tako sklenjena pogodba o potrošniškem kreditu v celoti izpolnjuje zahteve po sklenitvi na ‚drugem trajnem nosilcu podatkov' v smislu člena 10(1) navedene direktive?

3. Ali je treba člen 10(2)(h) Direktive 2008/48 razlagati tako, da je treba podatke, zahtevane s to določbo (natančneje: ‚pogostost plačil'),

— natančno navesti med pogoji zadevne posamezne pogodbe (načeloma z navedbo natančnih datumov (dan, mesec, leto) zapadlosti posameznih obrokov), ali

— zadostuje, da pogodba vsebuje splošno napotilo in objektivno ugotovljive parametre, iz katerih je mogoče razbrati take podatke (na primer določbe ‚mesečne obroke je treba plačati do 15. dne v posameznem koledarskem mesecu', ‚prvi obrok je treba plačati v enem mesecu od podpisa pogodbe in vsak naslednji obrok vedno v enem mesecu od roka za plačilo prejšnjega obroka' ali druge podobne formulacije)?

4. Če je razlaga iz druge alinee tretjega vprašanja pravilna: Ali je treba člen 10(2)(h) Direktive 2008/48 razlagati tako, da je lahko podatek, zahtevan v tej določbi (natančneje: ‚pogostost plačil'), naveden tudi v ločenem dokumentu, na katerega napotuje pogodba, ki izpolnjuje zahtevo po pisni obliki (v smislu člena 10(1) navedene direktive), vendar ni nujno, da kot tak izpolnjuje tako zahtevo (torej

da načeloma ni treba, da ga podpišejo pogodbene stranke; lahko gre na primer za dokument, ki vsebuje ‚splošne pogoje pogodbe', ‚kreditne pogoje', ‚seznam stroškov', ‚načrt odplačevanja obrokov', ki ga pripravi kreditodajalec)?

5. Ali je treba člen 10(2)(i) v povezavi s točko (h) Direktive 2008/48 razlagati tako, da

   — ni nujno, da kreditna pogodba z določenim trajanjem, v skladu s katero se glavnica kredita povrne/odplača v posameznih obrokih, ob sklenitvi za vsak posamezni obrok vsebuje natančno določitev deleža, namenjenega povračilu glavnice kredita, in deleža, namenjenega plačilu rednih obresti in stroškov (to pomeni, da ni nujno, da je podroben načrt za obročno odplačevanje/amortizacijski načrt sestavni del pogodbe), temveč je mogoče te podatke navesti v načrtu za obročno odplačevanje/amortizacijskem načrtu, ki ga kreditodajalec predloži kreditojemalcu na njegovo zahtevo, ali tako, da

   — je s členom 10(2)(h) kreditojemalcu zagotovljena dodatna pravica, da zahteva finančni izkaz v obliki preglednice odplačil za natančno določen dan v obdobju veljavnosti kreditne pogodbe, vendar ta pravica pogodbenih strank ne odvezuje obveznosti, da že v samo pogodbo vključijo porazdelitev posameznih načrtovanih obrokov (ki bodo zapadli na podlagi kreditne pogodbe med njenim trajanjem) na odplačilo glavnice ter odplačilo rednih obresti in stroškov, in sicer v individualizirani obliki za vsako zadevno pogodbo?

6. Če je razlaga iz prve alinee petega vprašanja pravilna: Ali to vprašanje spada na področje popolne uskladitve, določene z Direktivo 2008/48, tako da država članica v smislu njenega člena 22(1) ne more zahtevati, da kreditna pogodba vsebuje natančno določitev deleža vsakega posameznega obroka, namenjenega povračilu glavnice, in deleža, namenjenega plačilu rednih obresti in stroškov (to pomeni, da je podroben načrt za obročno odplačevanje sestavni del pogodbe)?

7. Ali je treba člen 1 Direktive 2008/48, v skladu s katerim je njen cilj popolna uskladitev na zadevnem področju, ali člen 23, v skladu s katerim morajo biti kazni sorazmerne, razlagati tako, da navedena direktiva nasprotuje določbi nacionalnega prava, v skladu s katero je posledica neobstoja večine elementov kreditne pogodbe, zahtevanih v členu 10(2) Direktive 2008/48, to, da se za podeljeni kredit šteje, da je oproščen obresti in stroškov, tako da mora kreditojemalec kreditodajalcu povrniti samo glavnico, prejeto na podlagi pogodbe?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo in drugo vprašanje

28 Predložitveno sodišče želi s prvim in drugim vprašanjem, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu izvedeti, ali je treba člen 10(1) in (2) Direktive 2008/48 v povezavi s členom 3(m) te direktive razlagati tako, da, prvič, morajo biti vsi elementi kreditne pogodbe, na katere se nanaša člen 10(2) navedene direktive, vsebovani v enem dokumentu, drugič, morata kreditno pogodbo, ki je pripravljena na papirju, stranki podpisati in, tretjič, se ta zahteva po podpisu uporablja za vse elemente te pogodbe.

29 Glede tega je treba na prvem mestu opozoriti, da se v skladu s členom 10(1), prvi pododstavek, Direktive 2008/48 kreditne pogodbe pripravijo na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov.

30 V navedeni direktivi pa ni ničesar, kar bi nakazovalo na to, da morajo biti kreditne pogodbe, na katere se nanaša ta določba, pripravljene kot en sam dokument.

31 Kot izhaja iz člena 10(2) Direktive 2008/48 ob upoštevanju uvodne izjave 31 te direktive, je zahteva po tem, da se v kreditni pogodbi, ki je pripravljena na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov, jasno in jedrnato navedejo elementi iz te določbe, potrebna za to, da se potrošniku omogoči poznavanje njegovih pravic in obveznosti.

32 Ta zahteva prispeva k uresničitvi cilja Direktive 2008/48, ki je na področju potrošniških kreditov določiti popolno in obvezno uskladitev na nekaterih ključnih področjih, ki je potrebna za to, da se vsem potrošnikom v Uniji zagotovi visoka in primerljiva raven varovanja njihovih interesov in se na trgu potrošniških kreditov vzpostavi pravi notranji trg (glej v tem smislu sodbo z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, točka 61).

33 Glede na ta cilj sicer ni potrebno, da so vsi elementi iz člena 10(2) Direktive 2008/48 nujno vključeni v en sam dokument, vendar je treba navesti, da morajo biti ob upoštevanju odstavka 1 tega člena vsi elementi, ki so našteti v navedenem odstavku 2, pripravljeni na papirju ali drugem nosilcu podatkov in biti sestavni del kreditne pogodbe.

34 Ker morajo biti elementi iz člena 10(2) Direktive 2008/48 navedeni jasno in jedrnato, je potrebno, kot je v bistvu navedla generalna pravobranilka v točki 52 sklepnih predlogov, da kreditna pogodba vsebuje jasno in natančno sklicevanje na druge listine ali druge trajne nosilce podatkov, v katerih so ti elementi, ki so bili dejansko posredovani potrošniku pred sklenitvijo pogodbe, tako da se je lahko dejansko seznanil z vsemi svojimi pravicami in obveznostmi.

35 Sodišče je namreč zlasti s sklicevanjem na opredelitev pojma „trajni nosilec podatkov“ iz člena 3(m) Direktive 2008/48 razsodilo, da mora ta nosilec potrošniku na enak način kot nosilec v papirni obliki zagotoviti zadevne informacije, da mu omogoči uveljavljanje njegovih pravic, če je to potrebno. Glede tega so pomembni možnost, da potrošnik lahko shrani informacije, ki so namenjene njemu osebno, jamstvo, da se njihova vsebina ne spremeni, in dostopnost teh informacij v ustreznem obdobju ter možnost, da se nespremenjene reproducirajo (glej v tem smislu, kar zadeva Direktivo 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 3, str. 319), sodbo z dne 5. julija 2012, Content Services, C-49/11, EU:C:2012:419, točke od 42 do 44).

36 Na drugem mestu je treba v zvezi z vprašanjem, ali morata kreditno pogodbo, pripravljeno na papirju, stranki podpisati v skladu s podrobnimi pravili, ki so določena v pravu zadevne države članice, navesti, da člen 10(1), prvi pododstavek, Direktive 2008/48 ne vsebuje nobene napotitve na nacionalno pravo in da imata zato pojma „na papirju“ in „trajni nosilec podatkov“ iz te določbe avtonomen obseg. Nacionalne določbe, ki se nanašajo na obliko, v kateri morajo biti pripravljene kreditne pogodbe, ne morejo določiti njune razlage.

37 Medtem ko v tej direktivi pojem „na papirju“ ni opredeljen, je v njenem členu 3(m) določeno, da „trajni nosilec podatkov“ pomeni vsak instrument, ki omogoči potrošniku, da informacije, namenjene njemu osebno, shrani na tak način, da mu je dostopen za prihodnje potrebe toliko časa, kolikor zadostuje za namene informiranja, in ki dovoljuje nespremenjeno reprodukcijo shranjenih informacij.

38 Iz besedila člena 10(1) Direktive 2008/48 izhaja, da se izraz „na papirju“ nanaša na način, kako je kreditna pogodba pripravljena, ne da bi bil zahtevan podpis tega nosilca. Predložitveno sodišče pa želi kljub temu natančneje izvedeti, ali ta direktiva nasprotuje temu, da država članica določi takšno zahtevo v nacionalnih predpisih.

39 Glede tega je treba opozoriti, da člen 10(1), drugi pododstavek, Direktive 2008/48 določa, da ta člen ne posega v nobena nacionalna pravila o veljavnosti sklenitve kreditnih pogodb, če so ta skladna s pravom Unije.

40 Zahteva, da stranki podpišeta na papirju pripravljeno kreditno pogodbo, ki je, kot med drugim izhaja iz točke 26 te sodbe, določena z nacionalnim pravom iz postopka v glavni stvari kot pogoj za veljavnost pogodbe, je nacionalno pravilo v zvezi z veljavnostjo sklenitve kreditnih pogodb v smislu navedene določbe Direktive 2008/48.

41 Niti Direktiva 2008/48, katere cilj je v zvezi s potrošniškimi krediti določiti popolno in obvezno uskladitev na nekaterih ključnih področjih, ki je potrebna za to, da se vsem potrošnikom v Uniji zagotovi visoka in primerljiva raven varovanja njihovih interesov in se na trgu potrošniških kreditov vzpostavi pravi notranji trg (glej v tem smislu sodbe z dne 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, točka 42; z dne 18. decembra 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, točka 21, in z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, točka 61), niti pravo Unije na splošno ne nasprotujeta tej zahtevi.

42 Na tretjem mestu je treba v zvezi z vprašanjem, ali se lahko ta zahteva po podpisu, ki je določena v nacionalnih predpisih, uporabi za vse elemente teh pogodb, navesti, da morajo biti v „kreditni pogodbi“ v smislu člena 3(c) Direktive 2008/48, ki je v skladu s členom 10(1) te direktive pripravljena na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov, jasno in natančno navedeni elementi iz člena 10(2) navedene direktive.

43 Zato, kot je navedla generalna pravobranilka v točki 35 sklepnih predlogov, morajo biti vsi ti elementi obvezno vključeni v to pogodbo.

44 V teh okoliščinah velja, da kadar država članica v nacionalnih predpisih določi, da se zahteva po podpisu uporablja za vse elemente te pogodbe, kar mora preveriti predložitveno sodišče, niti Direktiva 2008/48 niti pravo Unije na splošno ne nasprotujeta tej zahtevi.

45 Glede na vse te preudarke je treba na prvo in drugo postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 10(1) in (2) Direktive 2008/48 v povezavi s členom 3(m) te direktive razlagati tako, da:

— ni potrebno, da je kreditna pogodba nujno pripravljena kot en dokument, vendar morajo biti vsi elementi iz člena 10(2) navedene direktive pripravljeni na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov;

— ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalnih predpisih določi, prvič, da morata kreditno pogodbo, ki spada na področje uporabe Direktive 2008/48 in ki je pripravljena na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov, stranki podpisati in, drugič, da se ta zahteva po podpisu uporablja za vse elemente te pogodbe, na katere se nanaša člen 10(2) te direktive.

Tretje in četrto vprašanje

46 Predložitveno sodišče želi s tretjim in četrtim vprašanjem, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu izvedeti, ali je treba člen 10(2)(h) Direktive 2008/48 razlagati tako, da je potrebno, da je v kreditni pogodbi navedeno vsako plačilo, ki ga mora opraviti potrošnik, s sklicevanjem na natančen datum, ali pa zadostuje, da glede tega ta pogodba vsebuje splošno sklicevanje, na podlagi katerega je mogoče ugotoviti datume teh plačil.

47 Glede tega je treba opozoriti, da morajo biti v skladu s to določbo v kreditni pogodbi jasno in jedrnato navedeni znesek, število in pogostost plačil potrošnika ter po potrebi vrstni red, po katerem bodo plačila namenjena povračilu različnih dolgovanih zneskov, zaračunanih po različnih posojilnih obrestnih merah.

48 Kot je navedla generalna pravobranilka v točki 55 sklepnih predlogov, je cilj navedene določbe zagotoviti, da potrošnik pozna datum zapadlosti vsakega plačila, ki ga mora opraviti.

49 Zato je ta cilj dosežen, če pogoji v tej pogodbi potrošniku omogočajo, da brez težav jasno opredeli datume teh plačil.

50 V teh okoliščinah je treba na tretje in četrto postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 10(2)(h) Direktive 2008/48 razlagati tako, da ni potrebno, da je v kreditni pogodbi navedeno, kdaj zapade vsako plačilo, ki ga mora opraviti potrošnik, s sklicevanjem na natančen datum, če pogoji v tej pogodbi potrošniku omogočajo, da brez težav in z gotovostjo razbere datume teh plačil.

Peto in šesto vprašanje

51 Predložitveno sodišče želi s petim in šestim vprašanjem, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu izvedeti, ali je treba člen 10(2)(h) in (i) Direktive 2008/48 razlagati tako, da mora biti v kreditni pogodbi z določenim trajanjem, v skladu s katero se glavnica kredita povrne v zaporednih obrokih, v obliki preglednice odplačil pojasnjeno, kolikšen del vsakega plačila bo namenjen vračilu te glavnice, in če je odgovor nikalen, ali ob upoštevanju člena 22(1) te direktive navedene določbe nasprotujejo temu, da država članica določi takšno obveznost v nacionalnih predpisih.

52 Za odgovor na ti vprašanji je treba navesti, kot je bilo opozorjeno v točki 47 te sodbe, da člen 10(2)(h) te direktive določa, da morajo biti v kreditni pogodbi navedeni zgolj znesek, število in pogostost plačil potrošnika ter po potrebi vrstni red, po katerem bodo plačila namenjena povračilu različnih dolgovanih zneskov, zaračunanih po različnih posojilnih obrestnih merah.

53 Iz člena 10(2)(i) in (3) navedene direktive izhaja, da ima dajalec kredita obveznost, da potrošniku brezplačno da na razpolago finančni izkaz v obliki preglednice odplačil, samo če potrošnik kadar koli med celotnim trajanjem kreditne pogodbe to zahteva.

54 Ob upoštevanju jasnega besedila teh določb je treba ugotoviti, da v Direktivi 2008/48 ni določena obveznost, da se v kreditno pogodbo vključi takšen finančni izkaz v obliki preglednice odplačil.

55 V zvezi z možnostjo držav članic, da določijo takšno obveznost v nacionalnih predpisih, je treba poudariti, da kar zadeva kreditne pogodbe, ki spadajo na področje uporabe Direktive 2008/48, države članice ne smejo sprejeti obveznosti za pogodbene stranke, ki s to direktivo niso določene, če ta vsebuje usklajene določbe na področju, na katero se te obveznosti nanašajo (glej po analogiji sodbo z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točki 63 in 64).

56 Ugotoviti pa je treba, da člen 10(2) Direktive 2008/48 pomeni takšno uskladitev v zvezi z elementi, ki morajo biti obvezno vključeni v kreditno pogodbo.

57 Člen 10(2)(u) te direktive sicer res določa, da je treba v kreditni pogodbi po potrebi jasno in jedrnato navesti tudi druga pogodbena določila in pogoje. Vendar je cilj te določbe določiti obveznost, da se v pogodbo, ki je pripravljena na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov, vključijo vsa določila in pogoji, o katerih sta se stranki dogovorili v okviru njunega pogodbenega razmerja v zvezi s tem kreditom.

58 Navedene določbe pa ni mogoče razlagati tako, da državam članicam dovoljuje, da v nacionalnih predpisih določijo obveznost, v skladu s katero je treba v kreditno pogodbo vključiti druge elemente kot tiste, ki so našteti v členu 10(2) navedene direktive.

59 Zato je treba na peto in šesto postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 10(2)(h) in (i) Direktive 2008/48 razlagati tako, da ni potrebno, da je v kreditni pogodbi z določenim trajanjem, v skladu s katero se glavnica kredita povrne v zaporednih obrokih, v obliki preglednice odplačil pojasnjeno,

kolikšen del vsakega plačila bo namenjen vračilu te glavnice. Te določbe v povezavi s členom 22(1) navedene direktive nasprotujejo temu, da država članica določi takšno obveznost v nacionalnih predpisih.

Sedmo vprašanje

60 Predložitveno sodišče želi s sedmim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 23 Direktive 2008/48 razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalnih predpisih določi, da se za kreditno pogodbo v primeru, da v njej niso navedeni vsi elementi, ki se zahtevajo s členom 10(2) te direktive, šteje, da je sklenjena brez obresti in stroškov.

61 Glede tega je treba najprej opozoriti, da v skladu s členom 23 Direktive 2008/48 države članice sprejmejo pravila glede kazni, ki veljajo v primeru kršitve nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in vse potrebne ukrepe za zagotovitev izvrševanja teh kazni.

62 Vendar iz uvodne izjave 47 navedene direktive izhaja, da čeprav izbira kazni ostaja v pristojnosti držav članic, bi morale biti predpisane kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, točka 43).

63 Sodišče je že razsodilo, da mora strogost sankcij ustrezati teži kršitev, ki se z njimi sankcionirajo, zlasti tako, da se zagotovi resničen odvračilni učinek, pri čemer pa je treba spoštovati splošno načelo sorazmernosti (glej sodbo z dne 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, točka 45 in navedena sodna praksa).

64 V zvezi s tem je Sodišče v sodbi z dne 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190), že presojalo spoštovanje teh mej, ki veljajo za kazni, ki jih opredeli država članica, in sicer je v navedeni zadevi šlo za načeloma popolno izgubo pravice dajalca kredita do obresti v primeru kršitve predpogodbene obveznosti iz člena 8 Direktive 2008/48, v skladu s katero mora dajalec kredita preveriti potrošnikovo kreditno sposobnost.

65 Glede na pomembnost cilja varstva potrošnikov, ki je neločljivo povezan z obveznostjo dajalca kredita, da preveri kreditno sposobnost kreditojemalca, je Sodišče razsodilo, da če bi bila kazen izgube obresti oslabljena ali celo izničena, bi iz tega nujno izhajalo, da resnično nima odvračilnega učinka (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, točki 52 in 53).

66 Glede opustitve navedbe nekaterih informacij v zvezi s pogoji vračila in stroški, ki so povezani s kreditom, v kreditni pogodbi je Sodišče prav tako razsodilo, da je glede na cilj varstva potrošnikov – kot se uresničuje z Direktivo Sveta 87/102/EGS z dne 22. decembra 1986 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s potrošniškimi krediti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 326), kakor je bila spremenjena z Direktivo 98/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15 zvezek 4, str. 36) (v nadaljevanju: Direktiva 87/102) – pred nepoštenimi kreditnimi pogoji in z namenom, da bi se ti lahko ob sklenitvi pogodbe v celoti seznanili s pogoji njenega prihodnjega izpolnjevanja, člen 4 navedene direktive zahteval, da ima kreditojemalec vse elemente, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti (glej sodbo z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točka 57).

67 Tako je bila v okviru Direktive 87/102 navedba efektivne obrestne mere v kreditni pogodbi ugotovljena za bistveno, zlasti ker omogoča potrošniku, da oceni obseg svoje obveznosti (glej v tem smislu sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, točki 70 in 71).

68 Podana pa je bila takšna razlaga Direktive 87/102, da ta nacionalnemu sodišču omogoča, da po uradni dolžnosti uporabi določbe, s katerimi je v nacionalno pravo prenesen člen 4 te direktive in je z njimi določeno, da je posledica nenavedbe efektivne obrestne mere v pogodbi o potrošniškem kreditu ta, da se dogovorjeni kredit šteje za odobren brez obresti in stroškov (glej v tem smislu sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, točka 76).

69 Ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točkah od 63 do 68 te sodbe, je treba ugotoviti, da je to, da dajalec kredita krši obveznost, ki je bistvena v okviru Direktive 2008/48, v skladu z nacionalnimi predpisi mogoče sankcionirati tako, da ta dajalec kredita izgubi pravico do obresti in stroškov.

70 Obveznost, da se v kreditni pogodbi navedejo zlasti elementi, kot so efektivna obrestna mera iz člena 10(2)(g) Direktive 2008/48, število in pogostost plačil v skladu s členom 10(2)(h) te direktive in – če je to potrebno – izjava, da bo treba plačati notarsko pristojbino, ter zahtevana poroštva in zavarovanja, kot to določa člen 10(2)(n) in (o) navedene direktive, je bistvena.

71 Ker to, da v kreditni pogodbi ti elementi niso navedeni, lahko zmanjša možnost potrošnika, da oceni obseg svojih obveznosti, je treba sankcijo, ki je določena v nacionalnih predpisih in na podlagi katere dajalec kredita izgubi pravico do obresti in stroškov, šteti za sorazmerno v smislu člena 23 Direktive 2008/48 in sodne prakse, na katero je opozorjeno v točki 63 te sodbe.

72 Vendar uporabe takšne sankcije, ki ima resne posledice za dajalca kredita, v skladu s temi nacionalnimi predpisi ni mogoče šteti za sorazmerno v primeru, da od elementov, na katere se nanaša člen 10(2) Direktive 2008/48, niso navedeni tisti, ki že po svoji naravi ne morejo vplivati na možnost potrošnika, da oceni obseg svojih obveznosti, kot sta med drugim ime in naslov pristojnega nadzornega organa iz člena 10(2)(v) te direktive.

73 V teh okoliščinah je treba na sedmo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 23 Direktive 2008/48 razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalnih predpisih določi, da se za kreditno pogodbo v primeru, da v njej niso navedeni vsi elementi, ki se zahtevajo s členom 10(2) te direktive, šteje, da je sklenjena brez obresti in stroškov, če gre za element, katerega odsotnost lahko ovira možnost potrošnika, da oceni obseg svojih obveznosti.

Stroški

74 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Člen 10(1) in (2) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS v povezavi s členom 3(m) te direktive je treba razlagati tako, da:**

   — **ni potrebno, da je kreditna pogodba nujno pripravljena kot en dokument, vendar morajo biti vsi elementi iz člena 10(2) navedene direktive pripravljeni na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov;**

   — **ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalnih predpisih določi, prvič, da morata kreditno pogodbo, ki spada na področje uporabe Direktive 2008/48 in ki je pripravljena na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov, stranki podpisati in, drugič, da se ta zahteva po podpisu uporablja za vse elemente te pogodbe, na katere se nanaša člen 10(2) te direktive.**

2. **Člen 10(2)(h) Direktive 2008/48 je treba razlagati tako, da ni potrebno, da je v kreditni pogodbi navedeno, kdaj zapade vsako plačilo, ki ga mora opraviti potrošnik, s sklicevanjem na natančen datum, če pogoji v tej pogodbi potrošniku omogočajo, da brez težav in z gotovostjo razbere datume teh plačil.**

3. **Člen 10(2)(h) in (i) Direktive 2008/48 je treba razlagati tako, da ni potrebno, da je v kreditni pogodbi z določenim trajanjem, v skladu s katero se glavnica kredita povrne v zaporednih obrokih, v obliki preglednice odplačil pojasnjeno, kolikšen del vsakega plačila bo namenjen vračilu te glavnice. Te določbe v povezavi s členom 22(1) navedene direktive nasprotujejo temu, da država članica določi takšno obveznost v nacionalnih predpisih.**

4. **Člen 23 Direktive 2008/48 je treba razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalnih predpisih določi, da se za kreditno pogodbo v primeru, da v njej niso navedeni vsi elementi, ki se zahtevajo s členom 10(2) te direktive, šteje, da je sklenjena brez obresti in stroškov, če gre za element, katerega odsotnost lahko ovira možnost potrošnika, da oceni obseg svojih obveznosti.**

Podpisi